

Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom II (NISPEZ II)

Strategickým cieľom národného projektu **Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom II (NISPEZ II)** bolo, spoločne s národným projektom **Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom (NISPEZ)**, zabezpečiť informačnú podporu vybraných, najkvalitnejších výskumno-vývojových inštitúcií na Slovensku, vrátane poskytovania podporných a súvisiacich aktivít. Národný projekt **NISPEZ II** priamo nadväzoval na národný projekt **NISPEZ**, ktorý okrem iného priniesol aj centralizované riešenie pre zabezpečenie prístupov k širokému portfóliu zahraničných e-zdrojov pre podporu výskumu a vývoja na Slovensku.

Projekt **NISPEZ II** bol implementovaný prostredníctvom jednej hlavnej aktivity, v rámci ktorej bolo realizovaných množstvo čiastkových odborných činností zameraných na dosiahnutie stanovených cieľov a výstupov projektu.

Aktivita 1.1

Centralizovaný nákup prístupov k databázovým kolekciam pre vedeckovýskumnú komunitu na Slovensku, vrátane podporných aktivít pre ich efektívne využívanie

Ťažiskovým cieľom aktivity 1.1 bolo kontinuálne zabezpečenie koordinovaného prístupu k zahraničnej odbornej a vedeckej literatúre pre pracovníkov výskumu a vývoja na Slovensku. Čiastkovými cieľmi bola optimalizácia zvoleného portfólia na základe pravidelného štatistického zisťovania využívania sprístupňovaných informačných zdrojov a organizovanie informačných a pracovných seminárov pre ich používateľov.

Cieľ aktivity bol úspešne splnený:

odborní a vedeckí pracovníci na Slovensku mali počas realizácie projektu prístup k 16 zahraničným databázovým kolekciam renomovaných svetových vydavateľov.

Doba realizácie aktivity:

03/2013 – 12/2015

(pôvodne plánované ukončenie bolo 10/2015)

Odborný garants aktivity 1.1:

PhDr. Mária Žitňanská

Mgr. Michal Sliacky

Prehľad výstupov aktivity 1.1

1. Zoznam spolupracujúcich inštitúcií
2. Databázové kolekcie zahraničnej odbornej a vedeckej literatúry
3. Hodnotiace správy a dotazníkové prieskumy
4. Odborné podujatia
5. Podpora používateľov (informačné a pracovné semináre, manuály)
6. Propagačné materiály
7. Optimalizované portfólio EIZ a skladba používateľských inštitúcií

1. Zoznam spolupracujúcich inštitúcií

Projekt **NISPEZ II** mal národný charakter a bolo do neho zapojených celkom 25 spolupracujúcich inštitúcií: 21 slovenských verejných vysokých škôl prostredníctvom svojich akademických knižníc a 4 vedecké knižnice:

- Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) – riešiteľ projektu **NISPEZ II** a **NISPEZ III**,
- Slovenská národná knižnica v Martine,
- Univerzitná knižnica v Bratislave,
- Slovenská akadémia vied (SAV)/Ústredná knižnica SAV v Bratislave.

2. Databázové kolekcie zahraničnej odbornej a vedeckej literatúry sprístupňované prostredníctvom národného projektu

Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave (ďalej CVTI SR) plní funkciu národného koordinátora zabezpečenia prístupu k svetovému vedeckému obsahu pre pracovníkov výskumu a vývoja na Slovensku. V tejto súvislosti bolo CVTI SR

v programovom období 2007 – 2013 v rámci operačného programu Výskum a vývoj poverené implementáciou národných projektov spolufinancovaných Európskym fondom regionálneho rozvoja:

- NISPEZ – Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – *prístup k elektronickým informačným zdrojom*, (december 2008 – máj 2015) a jeho pokračovaním:
- NISPEZ II – Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – *prístup k elektronickým informačným zdrojom II*, (marec 2013 – december 2015).

Prístup k elektronickým informačným zdrojom (ďalej EIZ) je základným predpokladom rozvoja znalostnej spoločnosti. Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave v skladbe portfólia databázových kolekcí nadviazalo v roku 2008 na bohaté skúsenosti akademických knižníc a v období realizácie národného projektu zabezpečilo kontinuálny prístup k vybraným databázam. Inštitúciám zapojeným do realizácie národného projektu boli sprístupňované EIZ podľa profilového zamerania konkrétnej vysokej školy. Dôležitou súčasťou portfólia boli citačné a scientometrické databázy platformy Web of Science a SCOPUS, ktoré sprístupňujú najnovšie vedecké poznatky a vývojové trendy a využívajú sa na hodnotenie výsledkov vedeckovýskumnej práce, ako aj v procese hodnotenia vedy na Slovensku. Výsledky hodnotenia vedeckovýskumnej práce vysokých škôl sú dôležité pri komplexných akreditáciách vysokých škôl a sú aj jedným z kritérií pri rozdeľovaní finančnej dotácie vysokým školám. Citačné a scientometrické databázy mali k dispozícii všetky inštitúcie zapojené do projektu.

Dostupnosť a efektívne využívanie databázových kolekcí zabezpečovali počas realizácie projektu gestori jednotlivých databázových kolekcí a kontaktné osoby menované rektormi vysokých škôl a riaditeľmi inštitúcií zapojených do projektu NISPEZ II.

Prehľad databázových kolekcí sprístupňovaných počas implementácie projektu, ich gestorov a inštitúcií, ktoré ich sprístupňovali:

3. Hodnotiace správy a dotazníkové prieskumy

Efektívnosť využívania sprístupňovaných elektronických informačných zdrojov bola priebežne sledovaná a každoročne vyhodnocovaná. Hodnotenie spočívalo v sledovaní vybraných štatistických ukazovateľov využívania EIZ pre každú inštitúciu osobitne (počty prístupov, vyhľadávani a počty zobrazených plných textov) a súčasťou celkového procesu hodnotenia boli pravidelné dotazníkové prieskumy spokojnosti používateľov, ktoré sa realizovali každoročne od roku 2010 v rámci projektov NISPEZ a NISPEZ II.

Zistenia boli publikované každoročne v **hodnotiacich správach** s názvom *Efektívnosť využívania elektronických informačných zdrojov pre výskum a vývoj s podnázvom Hodnotiaca správa za rok....* Za obdobie realizácie národného projektu NISPEZ II boli celkovo spracované tri hodnotiace správy a zrealizované dva dotazníkové prieskumy.

Na základe získaných údajov možno využívanie sprístupňovaných databázových kolekcí v rámci projektu NISPEZ II celkovo hodnotiť, ako stabilné s neustále rastúcim trendom.

4. Odborné podujatia

Počas realizácie národného projektu **NISPEZ II** bola v CVTI SR organizovaná **výročná konferencia** s názvom **Brána k vedeckému poznaniu otvorená V**, rovnako ako ďalšie odborné **podujatia** s názvom **Večer s e-zdrojmi**. Tie sa konali každoročne, v rámci celoslovenskej knižničkej akcie Týždeň slovenských knižníc, v piatok podvečer. Stretnutia boli zamerané na informovanie o novinkách a trendoch v oblasti rozvoja elektronických informačných zdrojov. Cieľom výročnej konferencie bolo informovať nielen odbornú, ale aj širokú verejnosť o výsledkoch dosiahnutých za uplynulé obdobie:

Brána k vedeckému poznaniu otvorená V

CVTI SR, Bratislava 25. 11. 2014

Piaty ročník výročnej konferencie bol spoločný pre národný projekt NISPEZ a NISPEZ II. Odznali prednášky o výsledkoch dosiahnutých v uplynulom období a na tému akvizície EIZ pre vedu a výskum VaV.

Problematika EIZ bola hlavným tematickým zameraním konferencie – od centralizovaného zabezpečenia k ich prístupom, až po vytváranie podmienok a hľadanie optimálneho modelu pre ich efektívne využívanie a hodnotenie.

Dodávateľské firmy v rámci programu informovali o novinkách v oblasti zahraničných EIZ a vo vystavovateľských stánkoch o svojich produktoch a službách. Po skončení výročnej konferencie sa zástupcovia spolupracujúcich inštitúcií zúčastnili pracovnej porady riešiteľského tímu, s cieľom riešiť aktuálne problémy.

Na podujatí Brána k vedeckému poznaniu otvorená V participovalo 126 účastníkov.

5. Podpora používateľov (informačné a pracovné semináre, manuály)

Pracovné semináre boli zamerané na praktické ukážky práce s jednotlivými databázami, najmä v oblasti vyhľadávania. **Informačné semináre** o novinkách a trendoch v rozvoji EIZ zabezpečovali priamo producenti alebo dodávateľia. Tieto poduja-

tia sa konali v CVTI SR, ako aj v ostatných inštitúciách zapojených do projektu. Celkovo sa v rokoch 2013 – 2015 uskutočnilo 59 odborných podujatí (informačné a pracovné semináre), na ktorých sa zúčastnilo 1 129 odborných a vedeckých pracovníkov.

Informácie o všetkých odborných podujatiach boli priebežne dostupné na webovej stránke projektu NISPEZ II v samostatnej sekcii *Podujatia*, resp. na webovej stránke projektu NISPEZ (<http://nisppez.cvtisr.sk/>).

Používateľské **manuály** ponúkali podrobnú charakteristiku príslušnej databázovej kolekcie a postupy pri vyhľadávaní v nich. Všetky manuály sú voľne dostupné na stiahnutie vo formáte PDF z webovej stránky projektu NISPEZ II.

Publikačné a propagačné aktivity

Informácie o priebehu implementácie národného projektu NISPEZ II boli aktívne rozširované v Slovenskej republike i v zahraničí s cieľom propagácie významu hodnotných vedeckých a odborných informácií v elektronickom prostredí pri realizácii výskumno-vývojovej činnosti.

Dosiahnuté výsledky boli kontinuálne sprístupňované na samostatnej webovej stránke národného projektu, kde sú archivované aj všetky výstupy publicity (<http://nisppez2.cvtisr.sk/>).

Každá aktivita bola propagovaná sériou vlastných tlačených propagačných materiálov, ktoré boli dostupné v CVTI SR a v spolupracujúcich inštitúciách (letáky, plagáty, brožúry, roll up-y, záložky a pod.).

Dosiahnuté výstupy boli pravidelne prezentované v dennej tlači, odborných periodikách, na domácich a zahraničných seminároch, konferenciách a veľtrhoch.

Štatistický prehľad výstupov publicity je v nasledujúcej tabuľke:

	Počet
Aktívna účasť na domácich podujatiach	22
Aktívna účasť na zahraničných podujatiach	1
Príspevky v domácich odborných periodikách	3

Národný projekt a jeho výstupy budú naďalej propagované aj po jeho ukončení na vyššie uvedenej webovej stránke projektu: <http://nispez2.cvtisr.sk/>.

6. Propagačné materiály

Dôležitou súčasťou implementácie projektu bolo šírenie informácií o databázových kolekciiach formou tlačených materiálov (letákov, plagátov a záložiek) s cieľom efektívnej orientácie v ponuke elektronických zdrojov. Propagačné materiály boli v potrebnom množstve k dispozícii nielen v CVTI SR, ale aj v každej zo spolupracujúcich inštitúcií na Slovensku.

Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom III (NISPEZ III)

Za účelom dofinancovania vybraných databázových kolekcii, ku ktorým boli prístupy zazmluvnené v rámci národného projektu NISPEZ II, bol schválený národný projekt „**Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom III (NISPEZ III)**“:

Národný projekt	Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – prístup k elektronickým informačným zdrojom III (NISPEZ III)
<i>Operačný program:</i>	Výskum a vývoj
<i>Projekt spolufinancuje:</i>	Európsky fond regionálneho rozvoja
<i>Celkové oprávnené výdavky:</i>	2 783 239,50 €
<i>Realizácia:</i>	október 2015 – december 2015

Strategický cieľ projektu

Strategickým cieľom národného projektu NISPEZ III, spoločne s národným projektom NISPEZ II, bolo ešte v tomto programovacom období zabezpečenie prístupu k vybraným špecializovaným odborným a vedeckým EIZ od renomovaných vydavateľov pre špičkové organizácie výskumu a vývoja na Slovensku a dofinancovanie vybraných databázových kolekcii, ku ktorým boli prístupy zazmluvnené v rámci národného projektu NISPEZ II.

Špecifický cieľ projektu

Zabezpečenie informačnej podpory špičkových pracovísk výskumu a vývoja na Slovensku.

Národný projekt Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – *prístup k elektronickým informačným zdrojom III (NISPEZ III)* priamo nadväzoval na národný projekt Národný informačný systém podpory výskumu a vývoja na Slovensku – *prístup k elektronickým informačným zdrojom II (NISPEZ II)*, prostredníctvom ktorého bolo realizované centralizované riešenie pre zabezpečenie prístupov k širokému portfóliu zahraničných e-zdrojov pre podporu výskumu a vývoja na Slovensku.

Národný projekt NISPEZ III bol implementovaný prostredníctvom jednej aktivity, ktorá priamo nadväzovala na činnosti realizované v národnom projekte NISPEZ a NISPEZ II, pričom aktivity všetkých projektov boli navzájom komplementárne so silným synergickým efektom.

Aktivita 1.1

Centralizovaný nákup prístupov k databázovým kolekciiach pre vedeckovýskumnú komunitu na Slovensku a dofinancovanie už zazmluvnených prístupov v rámci národného projektu NISPEZ II vrátane podporných aktivít pre ich efektívne využívanie.

Ťažiskovým cieľom aktivity 1.1 bolo zabezpečenie prístupov k vybraným špecializovaným odborným a vedeckým EIZ od renomovaných vydavateľov pre špičkové organizácie výskumu a vývoja na Slovensku, ako aj dofinancovanie vybraných data-

bázových kolekcii, ku ktorým boli prístupy zazmluvnené v rámci národného projektu NISPEZ II (ProQuest Central, Springer-Link, SCOPUS, ScienceDirect). V rámci prierezových aktivít boli realizované činnosti spoločné pre ostatné podaktivity súvisiace najmä so zabezpečením efektívneho využívania relevantných informačných zdrojov.

Cieľ aktivity bol úspešne splnený:

odborní a vedeckí pracovníci na Slovensku mali počas realizácie projektu prístup k bohatému portfóliu zahraničným databázových kolekcii renomovaných svetových vydavateľov.

Doba realizácie aktivity:

10/2015 – 12/2015

Odborný garant:

Mgr. Michal Sliacky

Portfólio zahraničných e-zdrojov sprístupňovaných sa v rámci projektu NISPEZ II sa vďaka národného projektu NISPEZ III rozšírilo aj o nový prístup do elektronických informačných zdrojov SciVal a e-Books ScienceDirect na základe priamej požiadavky významných predstaviteľov vedeckej komunity na Slovensku.

■ **SciVal**

Tematické zameranie: multidisciplinárne

Typ e-zdroja: on-line modulová webová aplikácia, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k výsledkom výskumu 4600 výskumných inštitúcií v 220 krajinách celého sveta

■ **e-Books ScienceDirect**

Tematické zameranie: multidisciplinárne

Typ e-zdroja: plnotextový.

Záver

Tri národné projekty Centra vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) – projekt NISPEZ (implementovaný v rokoch 2008 – 2015), ako aj jeho pokračovanie – projekt NISPEZ II (implementovaný v rokoch 2013 – 2015) a projekt NISPEZ III (2015) sa v akademickej obci na Slovensku stali zárukou stabilného zabezpečenia prístupov do EIZ nevyhnutných pre vedecký výskum a jeho hodnotenie.

Koncový používateľ – vedec, doktorand alebo vedecko-pedagogický pracovník sa vďaka spomínaným projektom vždy mohli spoľahnúť na to, že majú zabezpečený prístup k významnému svetovému portfóliu informačných zdrojov v elektronickej podobe z ktoréhokolvek miesta na zemeguli v ktoromkoľvek čase.

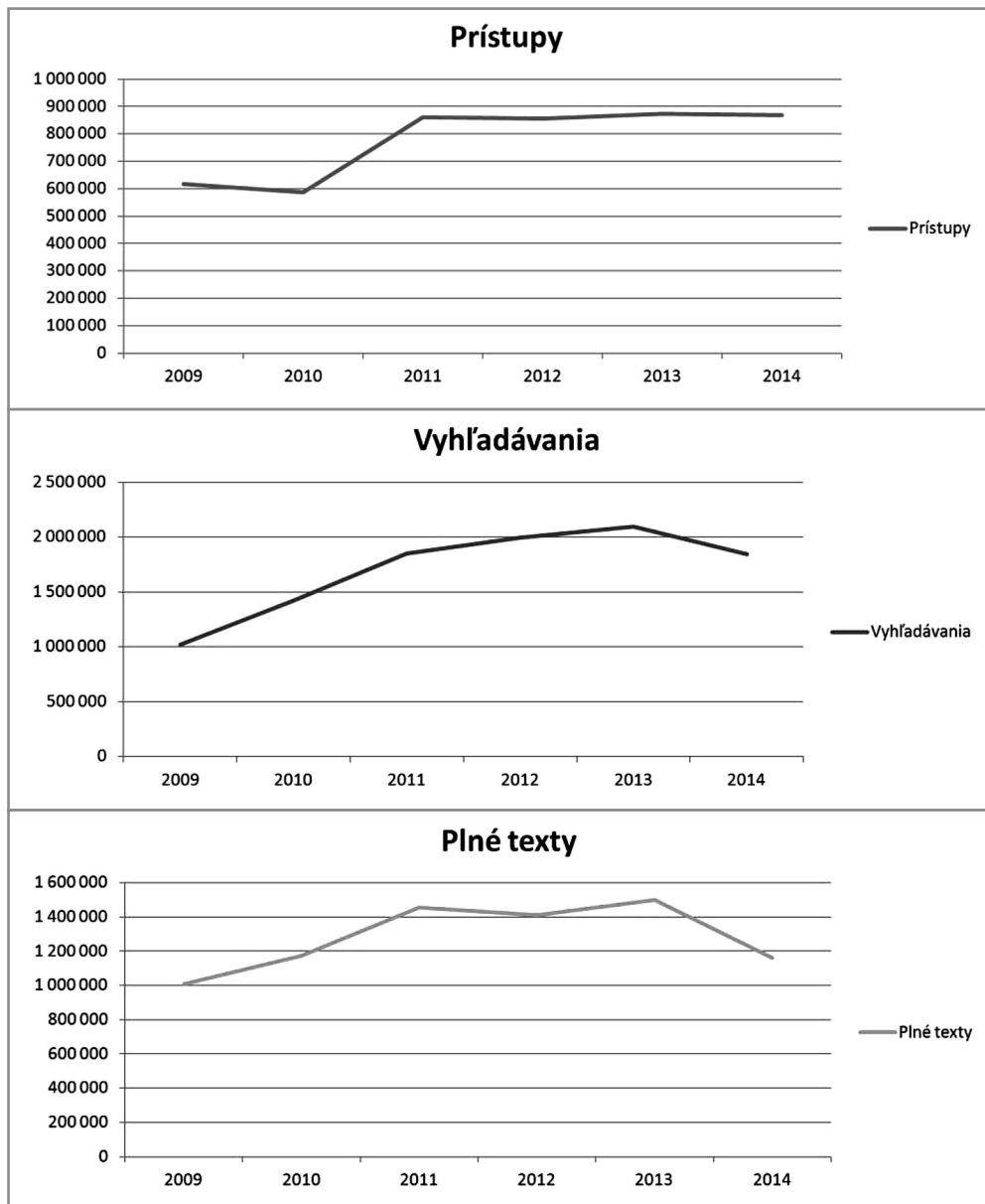
Pre akademické knižnice VŠ, univerzít a Ústrednej knižnice SAV sa tieto projekty stali synonymom centralizovaného obstarávania prístupov do EIZ na Slovensku, a teda aj zárukou toho, že k portfóliu EIZ je zabezpečený stabilný prístup na dlhé obdobie. Táto stabilita zároveň odbremenila akademické knižnice od zdĺhavých procesov spojených s obstarávaním prístupov predmetných EIZ.

Pre CVTI SR, a zvlášť pre riešiteľov projektov, boli roky ich implementácie dôležitou skúsenosťou a významnou agendou na dlhšie obdobie.

Komplexný a centralizovaný prístup k informáciám v elektronickej podobe na národnej úrovni, ako aj jeho dopady na publikačné aktivity možno pokladať za priame plnenie strategických úloh CVTI SR – medzi ktoré patrí najmä informačná podpora vedy, výskumu a inovácií na Slovensku.

Využívanie EIZ možno celkovo hodnotiť ako stabilné s rastúcim trendom do budúcnosti. Prístupy k EIZ pre VaV komunitu na Slovensku majú v dlhodobom horizonte pozitívny vplyv na publikačné aktivity slovenských vedcov a pomáhajú im, aby mohli byť konkurencieschopní vo svete.

	Prístupy	Vyhľadávania	Plné texty
Rok			
2009	617 183	1 021 588	1 006 751
2010	586 018	1 424 552	1 172 561
2011	860 904	1 847 585	1 453 847
2012	855 993	1 994 083	1 409 474
2013	871 957	2 093 572	1 499 010
2014	869 392	1 844 981	1 161 781
Spolu	4 661 447	10 226 361	7 703 424

Po siedmich rokoch realizácie projektov NISPEZ, NISPEZ II a NISPEZ III možno konštatovať, že inštitúcia CVTI SR – ako ich riešiteľ – získala množstvo skúseností s riešením centralizovaného prístupu k EIZ na národnej úrovni.

CVTI SR plánuje realizovať analogický projekt z operačného programu Výskum a inovácie – nové programové obdobie 2016 – 2023 špecifický cieľ 1.1.1 – národné projekty, zvyšovať výkonnosť systémov VaV prostredníctvom horizontálnej podpory technologického transferu a IKT informačného systému výskumu a vývoja/prístupy do databáz pre potreby výskumných inštitúcií.

Prínosom plánovaného projektu bude nepochybne zabezpečenie prístupu k vedeckému obsahu renomovaných svetových dodávateľov a producentov.

Už dnes je však možné skonštatovať, že žiadny budúci projekt už nebude môcť pokryť všetky požiadavky akademickej, ale ani súkromnej sféry, na informačnú podporu výskumu a inovácií. V budúcnosti bude nutné urobiť optimalizáciu portfólia EIZ a skladby inštitúcií pri jednotlivých EIZ alebo zaviesť model spolufinancovania, resp. použiť kombináciu oboch možností.

Počnúc implementáciou nových projektov z OP VaI, v rokoch 2016, resp. 2017 – možno očakávať postupné a progresívne zapojenie akademických inštitúcií do spolufinancovania prístupov do EIZ.

Mgr. Michal Sliacky
michal.sliacky@cvtisr.sk

Ing. Lívia Holienková
livia.holienkova@cvtisr.sk

(Centrum vedecko-technických informácií SR)